

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

จดหมายข่าว

National Institute of Animal Health [NIAH] NEWSLETTER

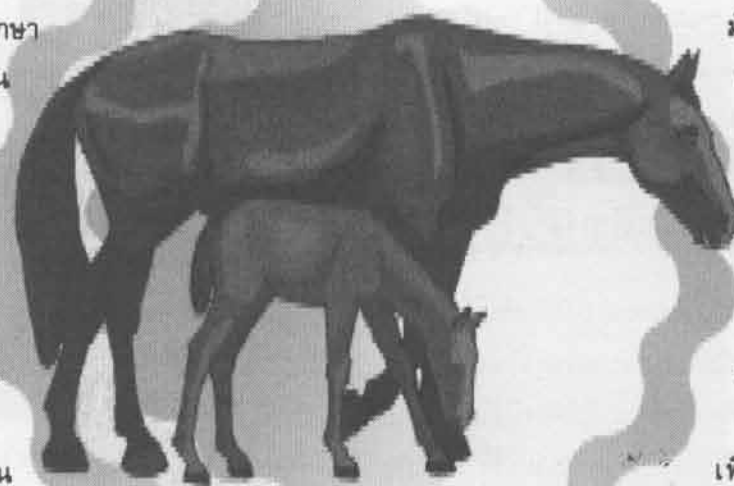
ISSN 0858-4516

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน ตุลาคม 2543

โรค EQUINE RHINOPNEUMONITIS

ศ.พ.จรินทร์ บุณยขจร
กลุ่มงานโรคสัตว์ใหญ่ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

นี้เป็นสัตว์ที่มีความสำคัญนอกเหนือจากสัตว์เศรษฐกิจชนิดอื่น เช่น โค กระบือ สุกรหรือสัตว์ปีก ปัจจุบันการเลี้ยงม้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น ม้าใช้งาน ม้าแข่ง และม้าพันธุ์ จากข้อมูลของกรมปศุสัตว์ระหว่างปี 2540-2541 พบว่าม้าทั่วประเทศมีจำนวน 8,654 ตัว และมีการนำเข้าม้าพันธุ์จากต่างประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อการเลี้ยงม้าขยายตัวมากขึ้น ปัญหาย่อมตามมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคติดต่อในม้า การศึกษาทางด้านโรคม้าจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการวางแผนควบคุมโรค ปัจจุบันโรคที่ยังคงเป็นปัญหา นอกเหนือจากโรคโลหิตจางติดต่อในม้า (EIA) แล้ว โรค Equine rhinopneumonitis ก็เป็นอีกโรคหนึ่งที่จะเริ่มเป็นปัญหาสำคัญนับตั้งแต่มีรายงานการเกิดโรคครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อปี 2542

ประสาท ในกรณีติดเชื้อ EHV-4 จะไม่พบอาการทางประสาท แต่การแท้งอาจเกิดได้ ตั้งแต่เมื่อตั้งท้องได้เพียง 4 สัปดาห์ โดยส่วนใหญ่มักพบในระยะท้ายของการตั้งท้อง คือระยะตั้งท้องได้ 7-11 เดือน แม้ม้าไม่แสดงอาการใด ๆ ก่อนแท้ง ลูกม้าที่แสดงอาการทางระบบหายใจนับเป็นแหล่งแพร่เชื้อให้กับม้าท้อง แต่ถ้าหากม้าติดเชื้อ เมื่อใกล้ครบกำหนดคลอดลูกม้า

จะไม่ตายแต่จะอ่อนแอ มีอาการทางระบบหายใจและดีซ่าน ส่วนใหญ่ลูกม้ามักตายไม่นานหลังคลอด นอกจากทำให้เกิดอาการทางระบบหายใจและการแท้งแล้ว เชื้อ EHV-1 ยังทำให้เกิดอาการทางระบบประสาท ความรุนแรงของอาการขึ้นอยู่กับเชื้อไวรัสว่าทำให้เกิดการเสียหายต่อเนื้อเยื่อสมองและไขสันหลังมากน้อยเพียงใด อาการที่พบได้แก่ เดินขาบิด ปัสสาวะกะปริดกะปรอย ทางปัสสาวะไม่ได้ ม้าตัวผู้อาจมีอาการบวมน้ำ

ที่อัณฑะ ในรายที่แสดงอาการรุนแรง ม้าจะล้มและตาย มีบางตัวสามารถฟื้นตัวได้ แม้จะมีอาการทางประสาทคงอยู่ก็ตาม

โรคและอาการของโรค

โรค Equine Rhinopneumonitis (ER) เป็นโรคติดต่อใน ม้าที่มีสาเหตุจากเชื้อ herpesviruses 2 subtype คือ equine herpesvirus-1 (EHV-1) และ EHV-4 ไวรัสทั้ง 2 subtype ทำให้เกิดอาการทางระบบหายใจ เช่น มีไข้ เบื่ออาหาร ไอ มีน้ำมูก ซึ่งระยะแรกจะใสต่อมาขุ่นขึ้น นอกจากอาการทางระบบหายใจแล้ว เชื้อ EHV-1 ยังทำให้เกิดการแท้งและอาการทาง

การติดต่อ

โรค ER มีการติดต่อที่สำคัญทางการหายใจโดยเชื้อไวรัสจะถูกปล่อยออกมากับน้ำมูก ในกรณีที่เกิดการแท้งสามารถพบเชื้อไวรัสในลูกม้าแท้ง รวมทั้งของเหลวจากรกม้าที่สัมผัสหรือกินอาหารที่เจือปนเชื้อไวรัสสามารถติดเชื้อได้

การวินิจฉัยโรค

การวินิจฉัยโรคเป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องจากเพียงประวัติและอาการไม่สามารถสรุปว่าม้าเป็นโรคนี้ ทั้งนี้เพราะโรคติดต่ออื่น ๆ ก็ทำให้เกิดอาการที่คล้ายคลึงกันได้ เช่น โรค equine influenza, equine viral arteritis โดยเฉพาะโรคหลังก็สามารถทำให้แท้งได้ การวินิจฉัยโรคทางห้องปฏิบัติการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น การวินิจฉัยที่แน่นอนที่สุดคือ การแยกเชื้อไวรัสโดยใช้เซลล์เพาะเลี้ยง ตัวอย่างที่ใช้ คือ ตับ ไต ปอด ม้าม ต่อมมน้ำเหลือง เลือด ลูกม้าแท้งเป็นตัวอย่างที่มีโอกาสแยก เชื้อไวรัสได้มากกว่าตัวอย่างชนิดอื่น ๆ การส่งตัวอย่างควรส่งห้องปฏิบัติการโดยเร็ว และควรแช่เย็นในระหว่างเดินทาง

การตรวจทางซีรั่มวิทยาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถบอกสถานะการเป็นโรคได้ โดยส่งซีรั่ม 2 ครั้งห่างกัน 3-4 สัปดาห์ เพื่อดู rising titer ควรเจาะเลือดครั้งแรกในขณะที่สัตว์ยังแสดงอาการอยู่ ทั้งนี้เพราะการตรวจเพียงครั้งเดียวอาจไม่สามารถบอกสถานะการเป็นโรคได้ ในกรณีที่มีการแท้ง การตรวจโคเลสเตอร์ในนมม้ามักไม่สามารถสรุปการเป็นโรคได้ การตรวจทางซีรั่มวิทยาที่ใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่ complement fixation (CF), serum neutralization (SN) test, ELISA และ Indirect immunofluorescence (IF)

ควรทำอย่างไร? หากสงสัยว่ามีการติดเชื้อในฝูง

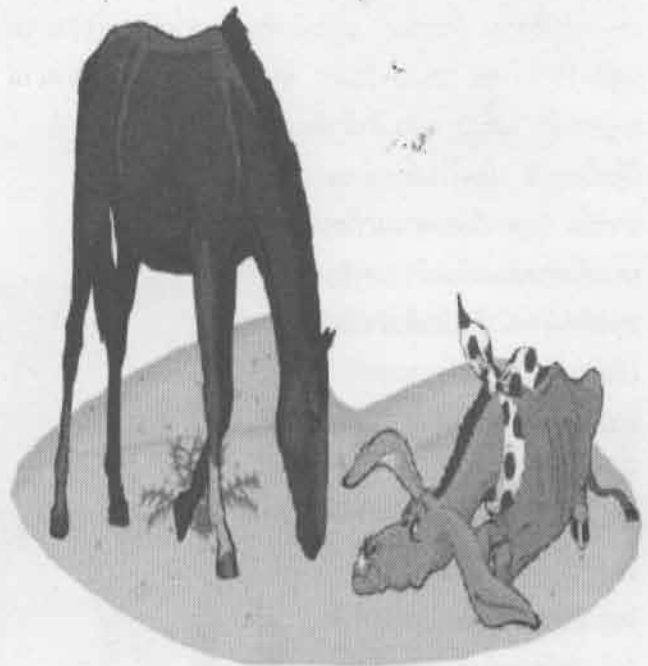
ในกรณีที่สงสัยว่ามีอุบัติการณ์ของโรคนี้ จำเป็นต้องมีการวินิจฉัยโรคให้แน่ชัดเพื่อประโยชน์ต่อการควบคุมโรค ในกรณีที่มีการแท้งเกิดขึ้น ตัวอย่างที่ควรส่งห้องปฏิบัติการได้แก่ อวัยวะภายในของลูกม้าแท้ง กรณีที่มีอาการทางระบบหายใจ ควรเก็บตัวอย่าง nasal swab หรือเก็บ pair sera เพื่อตรวจแอนติบอดีต่อเชื้อไวรัส การให้รายละเอียดของสัตว์ป่วยเช่น ประวัติอาการ ประวัติวัคซีนและการรักษาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อประกอบการวินิจฉัย

การรักษา

ไม่มีการรักษาเฉพาะโรค การรักษาทำได้เพียงให้ยาปฏิชีวนะเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนและ supportive treatment ควรแยกสัตว์ป่วยและหมั่นทำความสะอาดตัวม้า และล้างด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณเชื้อไวรัสได้

การป้องกันและควบคุมโรค

การจัดการที่ดีสามารถลดความเสี่ยงในการเกิดโรคในฝูงได้ เป็นการควบคุมโรคที่ได้ผลในเบื้องต้น ม้าที่ออกไปนอกฟาร์มหรือ ม้าใหม่ควรแยกไว้ก่อน 3-4 สัปดาห์ก่อนที่จะนำเข้าฝูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีม้าที่ต้องอยู่ควรรักษาอย่างเข้มงวด ในกรณีที่มีการเกิดโรคขึ้นต้องแยกตัวที่แสดงอาการและหมั่นทำความสะอาดม้าป่วย รวมทั้งล้างน้ำยาฆ่าเชื้อเพื่อลดปริมาณเชื้อไวรัส ปัจจุบันวัคซีนป้องกันโรคมียังวัคซีนเชื้อเป็นและเชื้อตาย ส่วนวัคซีนป้องกันการติดเชื่อ EHV-1 เพื่อป้องกันการแท้งเป็นวัคซีนชนิดเชื้อตาย ซึ่งให้ความคุ้มค่อนข้างสั้นเพียง 2-4 เดือน ในต่างประเทศการทำวัคซีนในลูกม้าเพื่อป้องกันอาการทางระบบหายใจจะทำเมื่ออายุ 3-4 เดือน และฉีดซ้ำ หลัง 2-4 เดือน

เอกสารอ้างอิง

- รินฤดี บุณยะโทตระ อารี ทรัพย์เจริญ และ ชัยศิริ มหันตชัยสกุล. 2542. การแยกเชื้อไวรัส Equine herpesvirus 1 จากลูกม้าแท้งประมวลเรื่องงานประชุมวิชาการทางสัตวแพทย์ ครั้งที่ 25 หน้า 379-390.
- Castro A.E. and Heuschele W.P. 1992. Veterinary Diagnostic Virology : A practitioner's guide. Mosby Year Book, Toronto. p.173-177.
- Mohanty S.B. and Dutta S.K. 1981. Veterinary Virology Lea & Febiger Philadelphia. p. 158-162

พิษบอบสารถะกัวในสัตว์

โรคที่มีอาการคล้ายกัน เช่น โรคพิษสุนัขบ้า โรคเกี่ยวกับสมอง ฝีในสมอง พิษของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ รวมทั้งโลหะหนักตัวอื่น ๆ โรคขาดวิตามิน เอ เป็นต้น พิษเกิดจากสัตว์กินสารตะกั่วเข้าไป ซึ่งสารตะกั่วนี้อาจใช้เป็นส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ หลายชนิด เช่น สีทาบ้าน แบตเตอรี่รถยนต์ น้ำมันหรือปนเปื้อนในน้ำและอาหาร พบได้บ่อยครั้งในสัตว์เคี้ยวเอื้อง เช่น โค กระบือ สัตว์ที่มีอายุน้อย จะเกิดการเป็นพิษได้ง่ายกว่าสัตว์ที่มีอายุมาก หญ้าและพืชต่าง ๆ ที่ปลูกในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารตะกั่ว เช่น โรงงานหลอมตะกั่ว โรงงานทำแบตเตอรี่รถยนต์ พบว่าอาจมีการปนเปื้อนของสารตะกั่วได้ ดังนั้นจึงไม่ควรนำสัตว์ไปเลี้ยงบริเวณดังกล่าวหรือนำหญ้า พืชต่าง ๆ มาใช้เลี้ยงสัตว์ สัตว์ป่วยจะมีอาการ ซึม เบื่ออาหาร น้ำลายฟูมปาก ขาสั่น ไม่มีแรง หายใจลำบาก ในโคจะแสดงอาการขับฟันเคี้ยวฟันตลอดเวลา สัตว์ป่วยบางตัวจะ

เดินเป็นวงกลม บางครั้งชนสิ่งกีดขวาง บางตัวแสดงอาการชักและตายในที่สุด จากการผ่าซากจะพบภาวะอาหารอักเสบ ตับและกล้ามเนื้อหัวใจมีสีซีด ไตมีจุดเลือดออก สมองบวม น้ำสมองเกิดเนื้อตาย การตรวจและวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการทำได้โดยวิเคราะห์หาสารตะกั่วในเลือด ตับ ไต ส่วนของอาหารในภาวะอาหารและหญ้า พิษของสารตะกั่วในสัตว์รักษาโดยใช้แคลเซียม ไดโซเดียม เอธิลีนไดอะมีน เตตระอะซีเตท (Calcium disodium ethylene diamine tetraacetate) การควบคุมและป้องกันทำได้โดยเมื่อมีการปนเปื้อนของสารตะกั่วในบริเวณทุ่งหญ้าและพืช ที่ปลูกใกล้เคียงห้ามนำสัตว์ไปเลี้ยงบริเวณดังกล่าว พืชและหญ้าที่ปลูกบริเวณนั้นต้องตัดทิ้งและเผาทำลาย ส่งตรวจตัวอย่างตรวจจากชิ้นส่วนของภาวะ 50 กรัม ตับ ไต อย่างละ 50 กรัม เลือดที่ใส่ เฮพาริน 10 มิลลิลิตร อาหารหรือสิ่งอื่นที่สงสัยว่าปนเปื้อนสารตะกั่ว 100 กรัม...☆

แผนงานวิจัยด้านสุขภาพสัตว์ '44

ปีงบประมาณ 2544 (ตุลาคม 2543 - กันยายน 2544) สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ จะดำเนินการวิจัยด้านสุขภาพสัตว์ ดังนี้ โครงสร้างจังหวัดแม่แบบปลอดโรคอหิวาต์สุกร โครงการเฝ้าระวังและลดอัตราการเป็นโรค布鲁เซลโลซิสในสัตว์ เคี้ยวเอื้อง โครงการเฝ้าระวังและลดอัตราการเป็นโรควัณโรคในปศุสัตว์ โครงการพัฒนาวิธีการชันสูตรโรคบาปิลีโอซิสและอนาพลาสโมซิส โดยใช้ PCR-ELISA โครงการควบคุมโรคพาร์โวไวรัสในท่อนและพาร์โวไวรัสในเปิดเทศ โครงการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจเนื่องจากโรคเต้านมอักเสบ โครงการพัฒนาชุดทดสอบสำเร็จรูป

(ELISA) สำหรับตรวจแอนติบอดีต่อเชื้อมัยโคพลาสมา โครงการพัฒนาชุดทดสอบวิธี Ab detection ELISA และ DIA สำหรับโรค Brucellosis (อิมมูน) โครงการพัฒนาสุขภาพปู-ยำไก่พันธุ์ให้ปลอดโรค โครงการศึกษาปัญหาและปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคท้องเสียในสุกร โครงการศึกษาปัญหาและปัจจัยที่ทำให้เกิดความผิดปกติของระบบสืบพันธุ์และการแท้งลูกสุกร โครงการศึกษาปัญหาสมมติยาก ไม่เป็นสัตว์ และแท้งของโคนมในประเทศไทย โครงการลดความสูญเสียทาง เศรษฐกิจเนื่องจากโรคมาลาเรียในไก่...

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 0858-4516

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการ เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์

เจ้าของ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกลาง ด.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 5798908-14 5798918-19

ที่ปรึกษา นายสัตวแพทย์ยุคล ลิ้มแหลมทอง รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ ฝ่ายสัตวแพทย์
สัตวแพทย์หญิง ดร.วัลลภา หนูหนักดี ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและชันสูตรโรคสัตว์ หัวหน้ากลุ่มงาน และหัวหน้าฝ่าย

บรรณาธิการ	นายสัตวแพทย์โชคชัย นกเทศ	จัดพิมพ์-เผยแพร่	สมชาย ช่างทอง
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	นายสัตวแพทย์นพพร ศราษพันธุ์		อุทัยชน มีโชคสม
กองบรรณาธิการ	นายสัตวแพทย์โสภณ ท้วมแสง	สำนักงาน	งานวางแผน ชั้น 2 ฝ่ายอำนวยการ
	นายสัตวแพทย์ชัยศิริ มั่นตชัยสกุล	กำหนดออก	ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ครั้งละ 1,200 ชุด
	นายสัตวแพทย์วัชรชัย ณรงค์ศักดิ์	พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม.10900
ที่ กษ 0615/ว.57

ในราชการกรมปศุสัตว์

(Signature)

(นางสาวอุทัยชน มีโชคสม)
เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล